

KS. SŁAWOMIR PAWŁOWSKI

POSŁUGI RELIGIJNE UDZIELANE
OCHRZCZONYM NIEKATOLIKOM.
KOMENTARZ DO *PRO MEMORIA* RADY PRAWNEJ
I RADY DS. EKUMENIZMU KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI
Z 8 MARCA 2022

RELIGIOUS SERVICES GIVEN TO BAPTISED NON-CATHOLICS.
COMMENT ON THE *PRO MEMORIA* OF THE LAW COUNCIL AND OF THE COUNCIL
FOR ECUMENISM OF THE POLISH BISHOPS' CONFERENCE OF MARCH 8, 2022

A b s t r a c t. The article is a commentary to the document of the Law Council and of the Council for Ecumenism of the Polish Bishops' Conference of the 8 March 2022 entitled *Pro memoria regarding religious services provided to the faithful from Churches and Ecclesial Communities that do not have full communion with the Catholic Church*, which resembles the existing rules in this aspect, with an additional explanation. The article presents the purpose, structure, sources and selected provisions of the *Pro memoria* and distinguishes their theological and pastoral accents.

Keywords: ecumenism; non-Catholics; pastoral care; Polish Bishops' Conference; religious service.

10 marca 2022 został opublikowany dokument pt. *Pro memoria dotyczące posług religijnych udzielanych wiernym z Kościołów i Wspólnot kościelnych niemających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim*¹. Dokument nosi datę

Ks. dr hab. SŁAWOMIR PAWŁOWSKI, prof. KUL – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Teologii, Instytut Nauk Teologicznych, Sekcja Ekumenizmu, Katedra Teologii Prawosławnej; adres do korespondencji – e-mail: slawomir.pawlowski@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4918-0658>.

¹ „PRO MEMORIA dotyczące posług religijnych udzielanych wiernym z Kościołów i Wspól-

8 marca 2022 i został podpisany przez przewodniczących dwóch rad Konferencji Episkopatu Polski (KEP): bpa Ryszarda Kasynę, biskupa pelplińskiego, przewodniczącego Rady Prawnej KEP, oraz przez bpa Jacka Jezierskiego, biskupa elbląskiego, przewodniczącego Rady ds. Ekumenizmu KEP.

1. CEL I STRUKTURA DOKUMENTU

Bezpośrednim powodem opracowania *Pro memoria* był napływ uchodźców z objętej wojną Ukrainy. Po wybuchu tej wojny 24 lutego 2022 na stronach internetowych niektórych diecezji pojawiały się teksty przypominające katolickie zasady udzielania posług religijnych niekatolikom, aby pomóc duszpasterzom w tej kwestii². Stało się jednak oczywiste, że w tej sprawie powinny zabrać głos stosowne gremia Konferencji Episkopatu Polski, tak, aby mogły z niej skorzystać wszystkie polskie diecezje.

Sam tytuł – *Pro memoria* (łac. „dla pamięci”) – wskazuje na to, że dokument nie jest prezentacją nowych zasad, ale przypomina już istniejące, rozsiarne w różnych dokumentach kościelnych. Na tym właśnie polega użyteczność tego dokumentu, a także na dodaniu w niektórych miejscach przydatnego dla duszpasterzy komentarza. Tekst bierze pod uwagę kontekst szerszy, niż kryzys uchodźczy, dlatego można się spodziewać, że na dłuższy czas będzie regulował w Polsce ważną sferę życia kościelnego, jaką są posługi religijne udzielane wiernym z Kościołów i Wspólnot kościelnych niemających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim. Z tego powodu *Pro memoria* mają ważne znaczenie duszpasterskie i ekumeniczne.

Z natury rzeczy zasady zawarte w dokumencie nie dotyczą wiernych katolickich Kościołów wschodnich, którzy są w pełnej jedności wiary, sakramentów i hierarchii. Relacje pomiędzy nimi i Kościołem łacińskim zostały opisane w innym tekście, *Pro memoria dotyczące relacji duszpasterskich Kościoła łacińskiego z katolikami Kościołów wschodnich*, wydanym przez Radę Prawną KEP 4 paź-

---

not kościelnych niemających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim”, Konferencja Episkopatu Polski, dostęp 10.03.2022, <https://episkopat.pl/pro-memoria-dotyczace-poslug-religijnych-udzielanych-wiernym-z-kosciolow-i-wspolnot-kościelnych-niemajacych-pelnej-wspolnoty-z-kosciolem-katolickim/>. Dalej: *Pro memoria*.

² Np. Przemysław Kantyka, Sławomir Pawłowski, „Pomoc sakramentalna wiernym z Kościołów i wspólnot eklezjalnych niemających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim”, dostęp 05.03.2022, <https://diecezja.kielce.pl/pomoc-sakramentalna-wiernym-z-kosciolow-i-wspolnot-eklezjalnych-nie-majacych-pelnej-wspolnoty-z->

dziennika 2018³. Łatwo zauważyć, że analizowane *Pro memoria* z 8 marca 2022 w tytule i strukturze nawiązują do *Pro memoria* z 4 października 2018.

Dokument posiada wprowadzenie oraz cztery główne części o następujących tytułach i podtytułach, z zastosowaniem numeracji ciągłej fragmentów tekstu (punkty):

I. Zasady podstawowe (pkt. 1-3)

II. Udzielanie sakramentów wiernym Kościołów wschodnich (np. prawosławnych)

Pkt. 4. Sakramenty pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych

Pkt. 5. Chrzest

Pkt. 6. Małżeństwo dwojga prawosławnych

III. Udzielanie sakramentów innym chrześcijanom (np. protestantom) – pkt. 7

IV. Inne akty kultu Bożego – dotyczy wszystkich ochrzczonych niekatolików

Pkt. 8. Sakramentalia – błogosławieństwa

Pkt. 9. Pogrzeb

Pkt. 10. Udostępnienie kościoła, kaplicy, cmentarza lub budynku kościelnego

2. ŹRÓDŁA PRO MEMORIA

Podstawowymi źródłami *Pro memoria* są następujące dokumenty Kościoła katolickiego:

– *Kodeks Prawa Kanonicznego* (promulgowany w 1983 roku i dziesięciokrotnie nowelizowany w latach 1998, 2009, 2015, 2016, 2017, 2019, 2020, dwa razy w 2021 i w 2022; skrót: KPK)⁴ obowiązujący wyłącznie wiernych Kościoła łacińskiego (kan. 1 KPK);

– *Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich*⁵ (promulgowany w 1990 roku i również kilkakrotnie nowelizowany w latach 1998, 2016, 2020 i 2022, skrót: KKKW)⁶, obowiązujący wyłącznie wiernych katolickich Kościołów

---

³ „PRO MEMORIA dotyczące relacji duszpasterskich Kościoła łacińskiego z katolikami Kościołów wschodnich”, Rada Prawna Konferencji Episkopatu Polski, dostęp 11.03.2022, <https://docplayer.pl/111576221-Rada-prawna-konferencji-episkopatu-polski.html>.

⁴ „Kodeks Prawa Kanonicznego” (promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku, stan prawny na dzień 8 grudnia 2021 r.; zaktualizowany przekład na język polski), eKAI, dostęp 11.03.2022, https://www.ekai.pl/wp-content/uploads/2021/12/KodeksPrawaKanonicznego_2021_12_15_pl.pdf.

⁵ *Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich* (Lublin: Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”, 2002).

⁶ Michał Siennicki, „De concordia inter Codices – zgoda między kodeksami”, *Prawo*

wschodnich, jednak zawierający także kanony obowiązujące wiernych Kościoła łacińskiego (kan. 1 KKKW);

– *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan* (z roku 1993; skrót: *Dyrektorium ekumeniczne*)⁷.

Oprócz tego *Pro memoria* wyraźnie odwołują się jeszcze tylko do jednego dokumentu Kościoła powszechnego, mianowicie wydanego przez Papieską Radę ds. Popierania Jedności Chrześcijan tekstu pt. *Biskup i jedność chrześcijan. Vademecum ekumeniczne* (z roku 2020; skrót: *Vademecum ekumeniczne*)⁸.

Pro memoria z 8 marca 2022 odwołują się wprost do następujących kanonów *Kodeksu Prawa Kanonicznego*:

– kan. 844 § 3 KPK (warunki udzielania sakramentów pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych członkom niekatolickich Kościołów wschodnich);

– kan. 844 § 4 KPK (warunki udzielania sakramentów pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych innym chrześcijanom);

– kan. 868 § 3 KPK (warunki chrztu dziecka niekatolików);

– kan. 1108 § 3 KPK (konieczność kapłana do ważnego asystowania przy zawieraniu małżeństwa między dwiema stronami wschodnimi lub między stroną łacińską i stroną wschodnią, czy to katolicką, czy to niekatolicką);

– kan. 1116 § 1 KPK (warunki zawarcia małżeństwa wobec samych świadków);

– kan. 1116 § 3 KPK (upoważnienie do błogosławienia małżeństwa wiernych Kościołów wschodnich niepozostających w pełnej wspólności z Kościołem katolickim);

– kan. 1183 § 3 KPK (warunki pogrzebu ochrzczonych niekatolików).

Kanoniczne 62(2019), 1: 185-186; „Zmiany w Kodeksie Prawa Kościołów Wschodnich”, Vatican News, dostęp 12.03.2022, <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2020-12/zmiana-kanonow-w-kodeksie-kosciolow-wschodnich.html>; „List apostolski w formie *motu proprio* papieża Franciszka *Competentias quasdam decernere* zmieniający pewne przepisy Kodeksu Prawa Kanonicznego i Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich”, dostęp 12.03.2022, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/motu_proprio/documents/20220211-motu-proprio-assegnare-alcune-competenze.html.

⁷ Papieska Rada ds. Popierania Jedności Chrześcijan, „Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu”, w *Ut unum sint. Dokumenty Kościoła katolickiego na temat ekumenizmu 1982-1998*, red. Stanisław Celestyn Napiórkowski, Krzysztof Leśniewski, Jadwiga Leśniewska (Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2000), 30-101.

⁸ Papieska Rada ds. Popierania Jedności Chrześcijan, „Biskup i jedność chrześcijan. Vademecum ekumeniczne”, dostęp 12.03.2022, <http://www.christianunity.va/content/dam/unitacristiani/Documentazione%20generale/2020Vademecum/Vademecum-PL.pdf>.

Aż trzy z wymienionych przepisów pochodzą z nowelizacji *Kodeksu Prawa Kanonicznego* dokonanej przez papieża Franciszka w motu proprio *De concordia inter Codices* z 31 maja 2016: kan. 868 § 3, kan. 1108 § 3, kan. 1116 § 3. Nowelizacja miała na celu zharmonizowanie niektórych punktów między *Kodeksem Prawa Kanonicznego* i *Kodeksem Kanonów Kościołów Wschodnich*⁹.

Jeżeli chodzi o *Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich*, to w omawianym dokumencie odwołania czynione są wprost do następujących kanonów:

- kan. 670 § 2 KKKW (zezwozenie na używanie przez chrześcijan akatolików budynku katolickiego, cmentarza lub kościoła);
- kan. 671 § 3 KKKW (warunki udzielania sakramentów pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych członkom niekatolickich Kościołów wschodnich);
- kan. 671 § 4 KKKW (warunki udzielania sakramentów pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych innym chrześcijanom);
- kan. 681 § 5 KKKW (warunki chrztu dziecka niekatolików);
- kan. 685 § 1, n. 2 i § 3 KKKW (dopuszczenie chrześcijanina niekatolickiego Kościoła wschodniego do funkcji chrzestnego);
- kan. 828 KKKW (konieczność asystencji i błogosławieństwa kapłana dla ważności zawarcia małżeństwa);
- kan. 832 KKKW (warunki zawarcia małżeństwa wobec samych świadków);
- kan. 833 KKKW (upoważnienie do błogosławienia małżeństwa chrześcijan niekatolickich Kościołów wschodnich);
- kan. 876 § 1 KKKW (warunki pogrzebu ochrzczonych niekatolików).

W analizowanych *Pro memoria* przywoływane są następujące fragmenty *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu* Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan:

- nr 98 (dopuszczenie chrześcijanina niekatolickiego Kościoła wschodniego do funkcji chrzestnego);
- nr 121 (modlitwy za zmarłego niekatolika podczas mszy św. pogrzebowej);
- nr 125 (unikanie działań, które miałyby znamiona prozelityzmu);
- nr 137 (użyczanie niekatolikom świątyń katolickich oraz przedmiotów niezbędnych do służby Bożej).

Warto nadmienić, że kan. 670 § 2 KKKW (zezwozenie na używanie przez chrześcijan akatolików budynku katolickiego, cmentarza lub kościoła) nie ma odpowiednika we wcześniejszym chronologicznie *Kodeksie Prawa Kanonicznego*. Podobny zapis natomiast znajduje się w późniejszym chronologicznie

---

⁹ Siennicki, „De concordia inter Codices – zgoda między kodeksami”, 184-185.

Dyrektorium ekumenicznym nr 137, które ze swej strony dodaje zapis o użyczeniu przedmiotów niezbędnych do służby Bożej.

W *Pro memoria* cytowane są dwa fragmenty dokumentu Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan pt. *Biskup i jedność chrześcijan: vademe-cum ekumeniczne* na temat wspólnej modlitwy chrześcijan (z nr 17 i nr 19).

3. WYBRANE PRZEPISY SZCZEGÓLWE

Zostaną tutaj uwypuklone te partie *Pro memoria*, które są największym wkładem własnym dokumentu w postaci dopowiedzeń do istniejących wcześniej przepisów kodeksowych.

a) Sakramenty pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych

udzielane członkom Kościołów wschodnich (np. prawosławnym)

Zgodnie z kan. 844 § 3 KPK i 671 § 3 KKKW „szafarze katolicycy godziwie udzielają sakramentów pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych członkom Kościołów wschodnich niemających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim, gdy oni sami z własnej woli o nie proszą i są należycie usposobieni” (*Pro memoria* pkt. 4).

Pro memoria przypomina tę zasadę ze szczególnym uwzględnieniem chrześcijan prawosławnych. Tutaj wkład własny dokumentu jest największy. Polega on na duszpasterskim komentarzu, którego nie odnajdziemy w przepisach kodeksów prawnych, chociaż częściowo spotykamy w opracowaniach teologiczno-prawnych¹⁰. Komentarz *Pro memoria* brzmi następująco:

Szafarz katolicki powinien najpierw upewnić się, czy ta prośba nie wynika np. z niewiedzy lub bezradności i udzielić proszącemu niezbędnych wyjaśnień. Dotyczy to szczególnie Eucharystii, która jest znakiem przynależności do Kościoła. W wielu przypadkach właściwym będzie odesłanie prawosławnego wiernego do prawosławnego duchownego. Jeśli takie odesłanie jest trudne, a prośba o sakramenty duchowo umotywowana, należy zbadać dyspozycję proszącego. Przy udzielaniu sakramentów szafarz katolicki ma obowiązek kierowania się zasadami dok-

---

¹⁰ Leszek Adamowicz, *Wprowadzenie do prawa o sakramentach świętych: według Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich* (Lublin: Polihymnia, 1999), 40-43; Dimitrios Salachas, Luigi Sabbarese, *Chierici e ministero sacro nel Codice latino e orientale. Prospettive interecclesiali* (Roma: Urbaniana University Press, 2004), 302. Za: Krzysztof Nitkiewicz, *Katolickie Kościoły Wschodnie. Kompendium prawa* (Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2014), 66.

tryny i dyscypliny katolickiej, co oznacza na przykład, że nie może udzielić Komunii Świętej wiernemu niekatolickiego Kościoła wschodniego, który jest rozwiedziony i żyje w nowym związku, nawet jeśli może on ją przyjmować w swoim Kościele. Dobrą okazją do oceny dyspozycji proszącego może być sakramentalna spowiedź. Należy zdawać sobie sprawę z tego, że wiele Kościołów wschodnich wymaga od swoich wiernych sakramentu pokuty przed każdorazowym przyjęciem Eucharystii (*Pro memoria* pkt. 4).

Warto zwrócić uwagę na to, że wśród trzech sakramentów, których częstotliwość przyjmowania jest w życiu chrześcijan Kościołów wschodnich największa, podkreślona została Eucharystia jako znak przynależności do Kościoła. Boska Liturgia, w powiązaniu z całym życiem liturgicznym Kościoła prawosławnego, stanowi bez wątpienia fundament i źródło życia duchowego wiernych, jest syntezą całej wiary Kościoła, jego doświadczenia i nauki¹¹. Tuż przed publikacją *Pro memoria* pojawiały się głosy przedstawicieli Kościoła katolickiego na temat tego, że Kościół prawosławny nie widzi możliwości przyjmowania komunii św. przez swoich wiernych w innych Kościołach¹². Uwrażliwiało już na to *Dyrektorium ekumeniczne*: „W tych przypadkach należy zwracać uwagę na dyscyplinę Kościołów wschodnich w odniesieniu do ich własnych wiernych oraz unikać wszelkiego, nawet czysto pozornego, prozelityzmu” (nr 125). Z tego tytułu – według *Pro memoria* – rodzi się wymóg udzielenia wyjaśnień proszącemu o posługę, nie wykluczając sakramentu pojednania jako okazji do oceny jego dyspozycji.

b) Chrzest dziecka niekatolików

Zgodnie z kan. 868 § 3 KPK i kan. 681 § 5 KKKW „Dziecko chrześcijan niekatolików jest chrzczone godziwie, jeżeli o to proszą rodzice lub przynajmniej jedno z nich, albo ten, kto ich zgodnie z prawem zastępuje, i jeżeli wskutek niemożliwości fizycznej lub moralnej nie mogą się udać do własnego szafarza” (*Pro memoria* pkt. 5).

Pro memoria stosując do tej normy następujący komentarz:

Swoją prośbę winni oni [rodzice] sformułować na piśmie. Zachowując taki dokument w archiwum parafialnym, duszpasterz katolicki będzie mógł uchronić się

---

¹¹ Krzysztof Leśniewski, „Boska Liturgia jako terapeutyczne misterium Kościoła prawosławnego”, *Roczniki Teologiczne* 51(2004), 7: 123-124.

¹² mp, „Przewodniczący Episkopatu: Kwestia przystępowania prawosławnych do sakramentu Eucharystii w naszych kościołach jest sprawą delikatną”, Opoka, dostęp 09.03.2022, <https://opoka.org.pl/News/Polska/2022/przewodniczacy-episkopatu-kwestia-przystepowania-prawoslawnych>.

przed posądzeniem go o prozelityzm, czyli niegodziwe nakłanianie do zmiany wyznania. [...] Nie można także wykluczyć sytuacji, w której rodzice prawosławni poproszą o chrzest dla dziecka, wyrażając życzenie, by było ono włączone do Kościoła katolickiego i proponując katolickich rodziców chrzestnych. W takiej sytuacji sprawę należy skonsultować z kurią diecezjalną (*Pro memoria* pkt. 5).

Powyższej możliwości chrztu dziecka niekatolików, przy zachowaniu jego przynależności do Kościoła niekatolickiego, nie wziął pod uwagę *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1983 r., ani *Dyrektorium ekumeniczne* z 1993 r., uwzględnił natomiast *Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich* z 1990 r. W roku 2016 na mocy motu proprio papieża Franciszka *De concordia inter Codices* kanon 868 KPK został pod tym względem znowelizowany przez dodanie § 3, który określa warunki takiego chrztu.

Dodatkowe wyjaśnienia *Pro memoria* (choć nie mają wyraźnego odnośnika do KPK) są związane z nowelizacją kan. 112 KPK przez dodanie §3 oraz z korektą 535 § 2 KPK¹³:

Chrztu należy udzielić zgodnie z księgami liturgicznymi Kościoła katolickiego. W takim przypadku szafarz katolicki, udzielając chrztu dziecku, nie włącza go do Kościoła katolickiego, dlatego w księdze ochrzczonych musi zostać odnotowane, że dziecko należy do innego Kościoła, niemającego jedności z Kościołem katolickim (*Pro memoria* pkt. 5).

Odnotowanie w księdze chrztów jest o tyle ważne, że potrzeba jasnego zapisu stanu faktycznego tego, czego pragną rodzice¹⁴.

c) Małżeństwo dwojga prawosławnych

Po wahaniach kanonistów co do tego, czy łaciński ordynariusz lub proboszcz miejsca może delegować diakona do asystowania przy zawieraniu małżeństwa, w którym przynajmniej jedna ze stron należy do katolickiego Kościoła wschodniego¹⁵, Stolica Apostolska wydała wiążącą interpretację. Na mocy motu proprio *De concordia inter Codices* do *Kodeksu Prawa Kanonicznego* dodano nastę-

---

¹³ „Każde przejście do innego Kościoła *sui iuris* osiąga skutek z chwilą złożenia oświadczenia wobec ordynariusza miejsca tego Kościoła lub wobec własnego proboszcza albo delegowanego przez jednego z nich kapłana i dwóch świadków, chyba że reskrypt Stolicy Apostolskiej stanowiłby inaczej; powinno być także odnotowane w księdze ochrzczonych” (kan. 112. § 3 KPK). „W księdze ochrzczonych należy odnotować zarówno przynależność do Kościoła *sui iuris* lub przejście do innego [...]” (kan. 535 § 2 KPK).

¹⁴ Siennicki, „De concordia inter Codices – zgoda między kodeksami”, 190n.

¹⁵ Nitkiewicz, *Katolickie Kościoły Wschodnie. Kompendium prawa*, 80.

pujące normy, obejmując nią także jedną albo dwie strony niekatolickie: „Tylko kapłan ważnie asystuje przy zawieraniu małżeństwa między dwiema stronami wschodnimi lub między stroną łacińską i stroną wschodnią, czy to katolicką, czy to niekatolicką” (kan. 1108 §3 KPK) oraz: „W okolicznościach, o których mowa w § 1 n. 1 i 2, ordynariusz miejsca może udzielić każdemu kapłanowi katolickiemu upoważnienia do błogosławienia małżeństwa wiernych Kościołów wschodnich niepozostających w pełnej wspólności z Kościołem katolickim, jeżeli ci z własnej woli sami o to proszą i jeżeli nic nie stoi na przeszkodzie ważnemu i godziwemu zawarciu małżeństwa. Sam kapłan, jeżeli jest to roztropnie możliwe, powinien poinformować o sprawie właściwą władzę zainteresowanego Kościoła niekatolickiego” (kan. 1116 § 3 KPK).

Pro memoria precyzują:

Nupturienti swoją prośbę o możliwość zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim winni sformułować na piśmie. W przypadku braku dokumentów potwierdzających przyjęcie chrztu, należy posłużyć się zeznaniami świadków, a w przypadku ich braku, zaprzysiężonymi oświadczeniami samych nupturientów. Zeznania świadków i oświadczenia nupturientów winny także dotyczyć potwierdzenia stanu wolnego. Należy zapytać wprost, czy nupturient obrządku wschodniego nie zawierał wcześniej małżeństwa kościelnego (cerkiewnego). Jest to konieczne, gdyż w niekatolickich Kościołach wschodnich istnieje możliwość zawarcia drugiego i trzeciego małżeństwa, stąd „stan wolny” może być różnie rozumiany. Całość dokumentacji należy przedstawić w kurii diecezjalnej wraz z prośbą o upoważnienie do pobłogosławienia małżeństwa. Fakt zawarcia małżeństwa należy zapisać w parafialnej księdze zaślubionych, z wyraźnym zaznaczeniem wyznania małżonków, a także należy wydać małżonkom świadectwo ślubu (*Pro memoria* pkt. 6).

Podobne uwagi zawiera *Dekret ogólny Konferencji Episkopatu Polski o przeprowadzaniu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa kanonicznego*, z 8 października 2019 r., kiedy omawia kwestię małżeństwa osób o różnej przynależności wyznaniowej, czyli tzw. małżeństwa mieszane (nr 79)¹⁶.

---

¹⁶ „Dekret ogólny Konferencji Episkopatu Polski o przeprowadzaniu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa kanonicznego”, dostęp 12.03.2022, https://pliki.diecezja.lublin.pl/prawo-KEP/Dekret_o_rozmowach_kanonicznych_z_narzeczonymi_8-10-2019.pdf, 20.

d) Sakramenty pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych udzielane innym chrześcijanom (np. protestantom)

Pro memoria (pkt. 7) przytaczają treści kanonów 844 § 4 KPK i 671 § 4 KKKW: „jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo śmierci albo, zdaniem biskupa diecezjalnego albo konferencji biskupów, zachodzi inna nagła, poważna potrzeba, szafarze katoliccy godziwie udzielają wspomnianych sakramentów także pozostałym chrześcijanom, niemającym pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim, którzy nie mogą się udać do szafarza swojej wspólnoty i sami z własnej woli o nie proszą, jeżeli w stosunku do tych sakramentów wyrażają wiarę katolicką i są należycie usposobieni”.

Jeżeli chodzi o wyrażenie katolickiej wiary odnośnie do sakramentu, o który taki chrześcijanin prosi, dokument podaje przykłady: „np. wiary w odpuszczenie grzechów w sakramencie pokuty, w realną obecność Chrystusa w Eucharystii czy w specjalną łaskę udzielaną choremu przez sakrament namaszczenia chorych, a także w potrzebę kapłaństwa służebnego do ich sprawowania” (*Pro memoria* pkt. 7 e). Zapis o wierze „w specjalną łaskę udzielaną choremu przez sakrament namaszczenia chorych” przypomina treść *Katechizmu Kościoła Katolickiego* nr 1527 na temat skutku sakramentu namaszczenia chorych. Z kolei zapis o wierze „w potrzebę kapłaństwa służebnego do ich [sakramentów] sprawowania” nawiązuje do encykliki św. Jana Pawła II *Ecclesia de Eucharistia* (nr 46): „Nawet jeśli chodzi o szczególne i ściśle określone przypadki, trzeba zwrócić baczną uwagę na warunki, które koniecznie muszą być spełnione, ponieważ odrzucenie jednej lub więcej prawd wiary odnośnie do tych sakramentów, a wśród nich prawdy dotyczącej potrzeby kapłaństwa służebnego dla ich ważności, sprawia, że proszący nie posiada dyspozycji, aby zgodnie z prawem można było mu ich udzielić”¹⁷.

e) Inne akty kultu Bożego

Dokument porusza tutaj następujące kwestie: *Sakramentalia – błogosławieństwa* (pkt. 8), *Pogrzeb* (pkt. 9) i *Udostępnienie kościoła, kaplicy, cmentarza lub budynku kościelnego* (pkt. 10) z dopowiedzeniem w tytule, że dotyczy to wszystkich ochrzczonych niekatolików.

Ochrzczonym niekatolikom „można urządzić pogrzeb kościelny według roztropnego uznania ordynariusza miejsca, jeżeli nie stwierdziłoby się, iż mieli przeciwną wolę, i jeżeli ich własny szafarz nie mógłby być obecny” (kan.

---

¹⁷ Por. *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. Piotr Majer (Kraków: Wolters Kluwer Polska, 2011), 656.

1183 § 3 KPK). *Pro memoria* dodają „prośbę osób organizujących pogrzeb” (pkt. 9 a). Dołączono także uwagę że „w czasie mszy św. pogrzebowej nie wymienia się imienia zmarłego w modlitwie eucharystycznej, ale można to uczynić w odpowiednich modlitwach mszalnych (kolekta) i w wezwaniach modlitwy wiernych (*Pro memoria* pkt. 9 e). Ten przepis opiera się na zapisie *Dyrektorium ekumenicznego*, że publiczne modlitwy za innych chrześcijan żyjących lub umarłych, w intencjach innych Kościołów i Wspólnot ekumenicznych oraz ich potrzeb, a także za ich przywódców duchowych, „mogą być zanoszone podczas litanii oraz innych wezwań liturgicznej służby Bożej, jednak nie w trakcie anafory eucharystycznej”, bo dawna tradycja chrześcijańska „pozwala cytować w anafory eucharystycznej wyłącznie imiona osób pozostających w pełnej komunii z Kościołem, który sprawuje daną Eucharystię” (*Dyrektorium ekumeniczne* nr 121).

„Jeżeli chrześcijanie akatolicy nie mają miejsca, w którym mogliby godnie sprawować kult Boży, biskup miejsca może zezwolić na używanie budynku katolickiego, cmentarza lub kościoła”, a także „jeżeli księża, inni szafarze lub wspólnoty, nie pozostający w pełnej komunii z Kościołem katolickim, nie mają miejsca ani liturgicznych przedmiotów, niezbędnych do godnego odprawiania własnych ceremonii religijnych, biskup diecezjalny może pozwolić im na korzystanie ze świątyni katolickiej, a także użyczyć im przedmiotów niezbędnych do ich służby Bożej” (*Pro memoria* pkt. 10). Warto zauważyć, że *Pro memoria* powołują się tutaj tylko na zapis z *Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich* (kan. 670 § 2 KKKW), który nie ma odpowiednika w *Kodeksie Prawa Kanonicznego*, oraz na tekst z *Dyrektorium ekumenicznego* (nr 137), przy czym zapis o „użyczeniu przedmiotów niezbędnych do służby Bożej” występuje tylko w *Dyrektorium*.

4. TEOLOGICZNE I DUSZPASTERSKIE AKCENTY *PRO MEMORIA*

Przy lekturze *Pro memoria* nasuwa się kilka spostrzeżeń natury teologicznej i duszpasterskiej.

a) Podkreślenie obowiązku pomocy duchowej

Chrześcijanie innych wyznań nie są dla nas obcymi, ale naszymi braćmi i siostrami w Chrystusie. Przepisy Kościoła, regulujące wymianę darów duchowych, odzwierciedlają stopień wzajemnej bliskości pomiędzy naszymi

Kościołami¹⁸. *Pro memoria* podkreślają na samym początku, że posługa katolickich szafarzy „jest niesieniem pomocy duchowej, której Kościół katolicki może udzielić wiernym innych Kościołów” (*Pro memoria*, wprowadzenie). Katolicy „powinni być gotowi dopomóc innym chrześcijanom w tym, aby wzięli udział w nabożeństwie, zwłaszcza niedzielnym, we własnym kościele czy domu modlitwy”. Może to oznaczać np. wskazanie adresu ich kościoła, zatelefonowanie do ich duszpasterza, a nawet zawiezenie na miejsce. Gdyby ten udział był utrudniony katolicy „z otwartością zapraszają tych chrześcijan do swoich kościołów” (tamże). Wierni innych Kościołów „nie mogą pozostawać bez dostępu do źródeł łaski Bożej, jakimi są zwłaszcza sakramenty święte” (*Pro memoria*, pkt. 2).

b) Unikanie wszelkich przejawów prozelityzmu

Na problem prozelityzmu¹⁹ dokument zwraca uwagę wyraźnie dwa razy. Pierwszy raz, gdy przypomina, że nie wolno wykorzystywać posług religijnych udzielanych niekatolikom „do działań, które miałyby znamiona prozelityzmu” (*Pro memoria* pkt. 3). Drugi raz, gdy stwierdza, że duszpasterz katolicki, zachowując w archiwum parafialnym prośbę niekatolickich rodziców o chrzest dziecka, „będzie mógł uchronić się przed posądzeniem go o prozelityzm, czyli niegodziwe nakłanianie do zmiany wyznania” (*Pro memoria* pkt. 3). Już na początku dokument podkreśla, że posługi religijne mają być udzielane innym chrześcijanom „przy jednoczesnym poszanowaniu ich tożsamości wyznaniowej i przynależności kościelnej” (*Pro memoria*, wprowadzenie).

Pro memoria nie unikają wszakże kwestii włączenia osób do Kościoła katolickiego. Uwaga o tym czyniona jest w dokumencie tylko jeden raz: „Nie można także wykluczyć sytuacji, w której rodzice prawosławni poproszą o chrzest dla dziecka, wyrażając życzenie, by było ono włączone do Kościoła katolickiego i proponując katolickich rodziców chrzestnych. W takiej sytuacji sprawę należy skonsultować z kurią diecezjalną” (*Pro memoria* pkt. 5). Należy tutaj zwrócić uwagę na użyte wyrażenie „nie można wykluczyć”, które z natury rzeczy dotyczy sytuacji rzadkich. Kościół w tym wypadku opiera się na nauczaniu Soboru Watykańskiego II (*Dekret o ekumenizmie* nr 4), które odróżnia konwertyzm od

---

¹⁸ Przemysław Kantyka, „Wymiana darów duchowych katolików z chrześcijanami innych wyznań”, w *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. Przemysław Kantyka, Sławomir Pawłowski (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2015), 45-46.

¹⁹ Zagadnienie szeroko dyskutowane w teologii ekumenicznej; por. Marcin Składanowski, *Tożsamość wyznaniowa. Studium ekumeniczne* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2012), 237-248.

ekumenizmu, uznając, że jedno i drugie „wywodzi się z przedziwnego Bożego zrządzenia” (*ex Dei mirabili dispositione procedat*)²⁰.

c) Stosowanie nazw grup wyznaniowych

Chociaż wiele przepisów prawa kościelnego, do których odwołują się *Pro memoria*, dotyczy ogólnie członków niekatolickich Kościołów wschodnich (w tym tradycji aleksandryjskiej, antiocheńskiej, chaldejskiej i ormiańskiej), dokument szczególnie uwzględnia niekatolickich chrześcijan tradycji bizantyjskiej – prawosławnych. Widać to w zastosowanym w rozdziale II nazewnictwie i zostało podyktowane tożsamością wyznaniową uchodźców z Ukrainy.

Gdy chodzi o innych chrześcijan, dokument wskazuje, że bierze pod uwagę posługi udzielane „np. protestantom” (rozdział III). Tak konkretnego nazewnictwa nie stosują odnośnie kanony 844 § 4 KPK i 671 § 4 KKKW, lecz wynika ono z duszpasterskiego zastosowania *Pro memoria*.

Wśród grup wyznaniowych nie wymieniono starokatolików. Jest to spowodowane faktem, że kodeksowe przepisy ich dotyczące można umieścić zarówno w II jak i w III rozdziale, zależnie od konkretnej sytuacji danego Kościoła starokatolickiego, co spowodowałoby niepotrzebne skomplikowanie tekstu. Polski Narodowy Kościół Katolicki w USA i Kanadzie należy do Kościołów „które według oceny Stolicy Apostolskiej, gdy idzie o sakramenty, są w takiej samej sytuacji, co i wspomniane Kościoły wschodnie” (kan. 844 § 3 KPK i 671 § 3 KKKW), zatem można byłoby go uwzględnić w rozdziale II *Pro memoria*²¹. Kościół Polskokatolicki w RP nie uzyskał jeszcze takiej oceny, choć mógłby się o nią starać, natomiast inne Kościoły starokatolickie Unii Utrechckiej, poprzez święcenia udzielane kobietom, wykluczyły siebie z takiej możliwości, zatem ich wierni znajdują się w sytuacji przewidzianej przez kan. 844 § 4 KPK i 671 § 4 KKKW, branej pod uwagę w rozdziale III *Pro memoria*.

d) Pominięcie niektórych kwestii teologicznych, np. twierdzenia o braku sukcesji apostolskiej

Na temat sukcesji apostolskiej dokument wyraża się tylko w sposób pozytywny, tzn. mówi o jej istnieniu w Kościołach prawosławnych, co pociąga za

---

²⁰ Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie* (Poznań: Pallottinum, 2022), 197; Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Tekst łacińsko-polski*, wyd. 2 (Poznań: Pallottinum, 1986), 316.

²¹ Por. Tadeusz Kałużny, *Na drogach jedności. Dwustronne dialogi doktrynalne Kościoła rzymskokatolickiego na płaszczyźnie światowej* (Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów, 2012), 237.

sobą jednakowe rozumienie sakramentów oraz ich ważność (*Pro memoria* pkt. 2). Gdy przychodzi do omówienia chrześcijan spoza Kościołów wschodnich, dokument nie podnosi kwestii braku sukcesji apostołskiej, ale stwierdza: „Niektóre Kościoły i Wspólnoty kościelne nie są w takiej samej sytuacji, co wspomniane wyżej Kościoły wschodnie, gdy idzie o życie sakramentalne. Pewne z nich z różnych powodów sprawują tylko niektóre sakramenty. Jednak może się zdarzyć, że wierny przynależący do takiej wspólnoty poprosi katolickiego szafarza o udzielenie sakramentu pokuty, Eucharystii lub namaszczenia chorych” (*Pro memoria* pkt. 7).

Sposób wyrażania się dokumentu wywodzi się z jego celowości: ma on stanowić pomoc dla duszpasterzy, nie jest zaś traktatem teologicznym. Kwestia wykazania braku sukcesji apostołskiej nie jest prosta. Po pierwsze, sukcesja apostołska jest pojęciem szerszym, niż sukcesja urzędu biskupiego lub ważność sakramentu święceń²². Po drugie, istniały w Kościele katolickim przypadki święceń prezbiteratu udzielanych przez opatów nie będących biskupami, które nigdy nie zostały uznane za nieważne (lata 1400-1403, 1427-1432)²³. Po trzecie, niektóre wspólnoty, uznawane tradycyjnie za pozbawione historycznej sukcesji urzędu biskupiego, wykazują jej istnienie²⁴. Po czwarte, Kościoły tradycyjnie uznawane za posiadające historyczną sukcesję urzędu biskupiego, z katolickiego punktu widzenia narażają się na utratę ważności święceń przez ordynację kobiet (Kościoły Unii Utrechckiej z wyjątkiem Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz Kościoła Starokatolickiego w Republice Czeskiej)²⁵.

---

²² Katolicko-luterański dokument „Ewangelia a Kościół” z 1972 r., nr 57-58. Karol Karski, Stanisław Celestyn Napiórkowski, red., *Blżej wspólnoty. Katolicy i luteranie w dialogu 1965-2000* (Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2003), 57-58.

²³ Henricus Denzinger, Adolfus Schönmetzer, *Enchiridion symbolorum Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, ed. 36 (Barcinone–Freiburg–Romae: Herder, 1965), 312-315 (DS 1145-1146), 329-330 (DS 1290); Kazimierz Hoła, *Sakramenty w aspektach dziejzbowczych. Zarys sakramentologii katolickiej*, cz. II, 4: *Kapłaństwo* (Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne, 1986), 68-69.

²⁴ Jan Gross, „Pochodzenie sukcesji apostołskiej polskich biskupów luterańskich”, dostęp 12.03.2022, streszczenie: <http://old.luteranie.pl/www/biblioteka/dliturgika/gross2.htm>; cały tekst: <https://ekumenizm.wiara.pl/files/old/ekumenizm.wiara.pl/zalaczniki/2009/01/06/1204020370/1231253453.pdf>.

²⁵ Por. Kałużny, *Na drogach jedności*, 234.

**e) Podtrzymanie tradycyjnej dyscypliny w zakresie
*communicatio in sacris***

Pro memoria z 8 marca 2022 nie tworzą wyłomu w dotychczasowej dyscyplinie Kościoła katolickiego na temat „łączności w rzeczach świętych” – *communicatio in sacris* (dokument nie używa tych technicznych określeń). Uczestnictwo w życiu sakramentalnym z chrześcijanami innych Kościołów i Wspólnot kościelnych jest tutaj oparte na dwóch podstawowych zasadach wyrażonych przez Sobór Watykański II. Pierwsza głosi, że sprawowanie sakramentów we wspólnocie „wyraża jedność Kościoła”, a druga, że sakrament jest „uczestnictwem w środkach łaski” (*Dekret o ekumenizmie* nr 8). Te zasady istnieją wobec siebie w pewnym napięciu i muszą być brane pod uwagę razem. Ekumeniczne *Vademecum* dla biskupów stara się wydobyć pozytywny aspekt dotychczasowych regulacji *communicatio in sacris*. Przywołuje słowa św. Jana Pawła II z encykliki *Ut unum sint* (nr 46), że „Powodem do radości jest to, że w pewnych szczególnych przypadkach duchowni katolicy mogą udzielać sakramentu Eucharystii, pokuty i namaszczenia chorych innym chrześcijanom, którzy nie są w pełnej komunii z Kościołem katolickim”. *Vademecum* stwierdza przy tym, że wiele Konferencji Episkopatu, Synodów, eparchii i diecezji opublikowało wytyczne lub dokumenty w tej sprawie²⁶.

W tym świetle na zakończenie wypada stwierdzić, że *Pro memoria* z 8 marca 2022 są wyrazem troski Kościoła katolickiego w Polsce o innych chrześcijan i praktyczną realizacją zasady umieszczonej w ostatnim kanonie Kodeksu Prawa Kanonicznego, że „zbawienie dusz powinno być najwyższym prawem” (kan. 1752 KPK).

BIBLIOGRAFIA

- Denzinger, Henricus; Schönmetzer, Adolfus, ed. *Enchiridion symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, ed. 36. Barcinone–Freiburg–Romae: Herder, 1965.
- Gross, Jan. „Pochodzenie sukcesji apostoelskiej polskich biskupów luterańskich”. Dostęp 12.03. 2022, <https://ekumenizm.wiara.pl/files/old/ekumenizm.wiara.pl/zalaczniki/2009/01/06/1204020370/1231253453.pdf>.
- Hoła, Kazimierz. *Sakramenty w aspektach dziejowobawczych. Zarys sakramentologii katolickiej*, cz. II, 4: *Kapłaństwo*. Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne, 1986.

---

²⁶ Papieska Rada ds. Popierania Jedności Chrześcijan, *Biskup i jedność chrześcijan. Vademecum ekumeniczne*, nr 36, łącznie z przypisem 15.

- Kałużny, Tadeusz. *Na drogach jedności. Dwustronne dialogi doktrynalne Kościoła rzymsko-katolickiego na płaszczyźnie światowej*. Kraków: Wydawnictwo Księży Sercanów, 2012.
- Kantyka, Przemysław. „Wymiana darów duchowych katolików z chrześcijanami innych wyznań”. W *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. Przemysław Kantyka, Sławomir Pawłowski, 33-46. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2015.
- Kantyka, Przemysław, Sławomir Pawłowski. „Pomoc sakramentalna wiernym z Kościołów i wspólnot eklezjalnych nie mających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim”. Dostęp 05.03.2022, <https://diecezja.kielce.pl/pomoc-sakramentalna-wiernym-z-kosciolow-i-wspolnot-eklezjalnych-nie-majacych-pelnej-wspolnoty-z>.
- Karski, Karol, Stanisław Celestyn Napiórkowski, red. *Blżej wspólnoty. Katolicy i luteranie w dialogu 1965-2000*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2003.
- Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich*. Lublin: Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”, 2002.
- Kodeks Prawa Kanonicznego*. eKAI, 11 marca 2022, https://www.ekai.pl/wp-content/uploads/2021/12/KodeksPrawaKanonicznego_2021_12_15_pl.pdf.
- Konferencja Episkopatu Polski. „Dekret ogólny o przeprowadzaniu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa kanonicznego”. Dostęp 12.03.2022, https://pliki.diecezja.lublin.pl/prawo-KEP/Dekret_o_rozmowach_kanonicznych_z_narzechonymi_8-10-2019.pdf.
- Majer, Piotr, red. *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*. Kraków: Wolters Kluwer Polska, 2011.
- mp. „Przewodniczący Episkopatu: Kwestia przystępowania prawosławnych do sakramentu Eucharystii w naszych kościołach jest sprawą delikatną”. Opoka. Dostęp 09.03.2022, <https://opoka.org.pl/News/Polska/2022/przewodniczacy-episkopatu-kwestia-przystepowania-prawoslawnych>.
- Nitkiewicz, Krzysztof. *Katolickie Kościoły Wschodnie. Kompendium prawa*. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2014.
- Leśniewski, Krzysztof. „Boska Liturgia jako terapeutyczne misterium Kościoła prawosławnego”. *Roczniki Teologiczne* 51(2004), 7: 123-154.
- Papieska Rada ds. Popierania Jedności Chrześcijan. „Biskup i jedność chrześcijan. Vademecum ekumeniczne”. Dostęp 12.03.2022, <http://www.christianunity.va/content/dam/unitacristiani/Documentazione%20generale/2020Vademecum/Vademecum-PL.pdf>.
- Papieska Rada ds. Popierania Jedności Chrześcijan. „Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu z 25 marca 1993 r.”. W *Ut unum sint. Dokumenty Kościoła katolickiego na temat ekumenizmu 1982-1998*, red. Stanisław Celestyn Napiórkowski, Krzysztof Leśniewski, Jadwiga Leśniewska, 30-101. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2000.
- Rada Prawna i Rada ds. Ekumenizmu Konferencji Episkopatu Polski. „Pro memoria dotyczące posług religijnych udzielanych wiernym z Kościołów i Wspólnot kościelnych niemających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim” (8 marca 2022). Dostęp 10.03.2022, <https://episkopat.pl/pro-memoria-dotyczace-poslug-religijnych-udzielanych-wiernym-z-kosciolow-i-wspolnot-koscielnych-niemajacych-pelnej-wspolnoty-z-kosciolem-katolickim/>.
- Rada Prawna Konferencji Episkopatu Polski. „Pro memoria dotyczące relacji duszpasterskich Kościoła łacińskiego z katolikami Kościołów wschodnich” (4 października 2018). Dostęp 11.03.2022, <https://docplayer.pl/111576221-Rada-prawna-konferencji-episkopatu-polski.html>.
- Siennicki, Michał. „De concordia inter Codices – zgoda między kodeksami”. *Prawo Kanoniczne* 62(2019), 1: 183-198.

- Składanowski, Marcin. *Tożsamość wyznaniowa. Studium ekumeniczne*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2012.
- Sobór Watykański II. „*Decretum de oecumenismo*. Dekret o ekumenizmie”. W *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Tekst łacińsko-polski*, wyd. 2, 308-339. Poznań: Pallottinum, 1986.
- Sobór Watykański II. „Dekret o ekumenizmie”. W *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie*, 193-208. Poznań: Pallottinum, 2022.

POŚLUGI RELIGIJNE UDZIELANE OCHRZCZONYM NIEKATOLIKOM.
KOMENTARZ DO *PRO MEMORIA* RADY PRAWNEJ I RADY DS. EKUMENIZMU
KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI Z 8 MARCA 2022

S t r e s z c z e n i e

Artykuł jest komentarzem do dokumentu Rady Prawnej i Rady ds. Ekumenizmu Konferencji Episkopatu Polski z 8 marca 2022 pt. *Pro memoria dotyczące posług religijnych udzielanych wiernym z Kościołów i Wspólnot kościelnych niemających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim*, który przypomina istniejące w tym względzie zasady z dodaniem wyjaśnienia. Artykuł przedstawia cel, strukturę, źródła i wybrane przepisy *Pro memoria* oraz wyodrębnia ich teologiczne i duszpasterskie akcenty.

Słowa kluczowe: ekumenizm; Konferencja Episkopatu Polski; niekatolicy; opieka duszpasterska; posługa religijna.